

הַלְבוּת יוֹם טוֹב קִיּוֹן תַּצַּח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק צא]

וְהוּא הַדִּין בְּעֵפֶר שֶׁכְּכִלְיִים וְכוּ', אֶרְעֵלְפִי שֶׁנֶּעֱשֶׂה גְּמָא מִפִּילָא, לֵית לָן פְּהִיגָא.

מהיכנו, וכן יכול לשחוט לתוך כלי שיש בו כבר דברים אחרים המותרים וממילא אינו נהיה בסיס לדבר האסור, או שיכול לשחוט לתוך כלי שהוא כבר מוקצה עוד קודם ששוחט לתוכו, וממילא אינו מבטלו מהיכנו.

ומדברי הרא"ש יש להוכיח שאין חובה לכסות את הדם מיד בסמוך לשחיטה, ומכאן הקשה הברוך טעם (בגליון על הכרתי ופליתי סי' כח ס"ק א, מהדורת זכרון אהרן) על הפלתי (שם) שהירש שעיקר מצות כסוי היא לכסות תיכף משיצא הדם מן הנשחט, ואם איחר ממש ביטל מצות כסוי (ודעות הפוסקים על חירושו של הפלתי, ראה דרכי תשובה שם ס"ק א).

[משנ"ב ס"ק צו]

כְּדִי שְׂלֵא יִטְעוּ לְחַשֵּׁב כִּי פִּי חַיָּה נִדְּאִיתָא.

87) ולענין בן פקועה של חיה שהפריט, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ביה) שאף על גב שפסק הש"ע (י"ד סי' יג סי"ב) שטען שחיטה מדרבנן, מ"מ לא יבסה את דמו ביום טוב, אפילו אם יש לו עפר מוכן, ואף על פי שהטעם המבואר בשו"ע לכך שאין מכסים דם ביום טוב כשיש לו עפר מוכן, אינו שייך בבן פקועה, שהרי הוא חיה ודאית וחלבו מותר, מ"מ כיון שחובת שחיטתו אינה אלא כדי שלא יבואו להחליפו בשאר בהמות ויבואו לחוששו שאוכל בלא שהיטה [ראה ש"ך שם ס"ק ד] וכמו כן יש אומרים [ראה ט"ז שם ס"ק ד] שבדיעבד מותר בלא שחיטה, אם כן ביסויו דמו נחשב טירחה שלא לצורך, ולכן אסור לעשותו ביום טוב.

[משנ"ב ס"ק ק]

דוּצָה לומֵר, שְׂדִרְבּוֹ לְכַפּוֹתָא.

88) ואף שלא התיר הרמ"א לכסות את דם הבהמה הנמצא באמצע החצר הנחשב כגרף של רעי אלא בעפר המוכן, ולא התיר לעשות כן גם בעפר שאינו מוכן, מ"מ דעת הגרש"י איננו כ"כ (ששי"ב פכ"ב הע' קבר) שאין להוכיח מכאן שאסור לטלטל מוקצה לצורך כסוי גרף של רעי [שהסתפק בזה בשו"ת הר צבי (אורח סוף סי' קצו) האם כשם שמותר לטלטל גרף של רעי שהוא מוקצה כדי לפנותו, מותר גם לטלטל מוקצה כדי לכסות גרף של רעי]. כיון שאפשר למגר שאין דם הבהמה נחשב ממש לגרף של רעי, אלא הריהו כלכלך בעלמא, וכונת הרמ"א דהיי "בעיני" גרף של רעי ושלכן מותר לו לטחח לכסותו ביום טוב, אך רק בעפר מוכן. והוסיף, שיש ראייה שאין זה גרף של רעי ממש, ממה שכתב הביה"ל (בסוף ד"ה אפילו) שלדעת הגר"א יהיה אסור אפילו בעפר מוכן, ואם נחשב דם הבהמה גרף של רעי ממש, מדוע נאסור בעפר מוכן [אך ראה דברי הביה"ל (ד"ה בקרן זיית), וצריך ביאור]. וסיים, שבמאירי (שבת מו, א) כתוב במפורש, שכשם שמותר לטלטל גרף של רעי כך מותר לטלטל עפר כדי לכסותו.

[משנ"ב ס"ק צב]

וְיֵשׁ עוֹד מִין פּוּי שְׁהוּא בְּרִיָּה פְּנִי עֲצֵמוֹ.

85) וגם שור הבר הנקרא 'בופלו', כתב הרמ"א (י"ד סי' כח ס"ד) לענין הברכה על כסוי דמו שהוא ספק היה ספק בהמה, ואין לברך על כסוי דמו [והשו"ע שם כתב שנהגו שלא לכסות כלל את דמו]. ולענין כסוי הדם של בן פקועה של חיה שהפריט על גבי קרקע, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק צו).

[משנ"ב ס"ק צד]

וְשָׂמָא יִתְפַּלֵּעַ בְּקִרְקַע וְלֹא יִהְיֶה שְׂוִמוֹ נֶכֶר וְיִבְטֵל מִצְוַת פְּסוּיָא.

86) ולשוחטו לכתחילה ביום טוב ולשמור את דמו בכלי עד הלילה ולכסותו או, כתב הרא"ש (דולין פ"ו סי' א) שאי אפשר לעשות כן, לפי שאין שוחטין לתוך כלים [ראה שו"ע (י"ד סי' יא ס"ג), הובא בביה"ל (ד"ה ולערב)], והביא הגרש"י איננו כ"כ (מנחת שלמה ביצה ח, א ד"ה ב"י) שממה שלא תירץ הרא"ש שאין שוחטין לתוך כלי כי בכך הוא מבטל את הכלי מהיכנו, למד הצ"ח שמותר לבטל כלי מהיכנו לצורך שמחת יום טוב, אך תמה עליו הגרש"י איננו כ"כ, שאף שמסתבר שהדין אכן כך, מ"מ אי אפשר להוכיח זאת מדברי הרא"ש, שהרי לדעת רבי שמעון [שאין לו איסור מוקצה] יכול להאכיל מקצת הדם לכלבים ולקיים את מצות הכיסוי בשאר הדם, ואם כן כששוחט לתוך הכלי אינו מבטלו

הַלְכוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תצח קיא באור הגולה

ח משנה הלוי פני ט גזר אביה חי י פשוט וכן משמע מדברי ר'א"ש שם כ ברובא שם וכו' זכ"ר אביה

עפר תחית, מותר לכסות בו: י"ח (כ) (צב) "כוי" (פרוש, בריה שנוקדה (צג) מתילש וזכי) (צד) אין שותטין אותו ביום טוב, ואם שקטו אין מכסין את דמו סאפלו יש לו (צה) עפר מוכן, (צו) מפני שהרואה לאמר ודאי היה הוא, דאם לא כן לא היה מותרתין לכסות דמו ביום טוב, ויבוא להתיר חלבו. (צו) * ולעורב אם רשומו נגר וקפון: הגה ודוקא ששקטו * בקרן זורית וכהאי גוונא, אכל אם שקטו באמצע הקצרה, (צה) * אפלו דם בהמה יכול לכסות (עט) אם יש לו עפר מוכן, (ק) דהר לה כגוף של רעי וצריך לכסות שלא יתלכלכו כליו בקצרה (הגהות אלפסי פרק קמא דביצה): י"ט (קא) כשחט בהמה ונתה (כז) (קב) ונתעורב דמם ויש לו עפר מוכן או אפר מידה, אם יכול לכסותו (קג) בדקירה אחת, שאינו צריך להרבות בשביל דם

באר היטב

שישקטו, וצוה הו' ספק אם יעשה תמינוק צרכיו במקום המאוס. יש"ש, מ"א: (כ) כ"ו. עין י"ד סימן כח: (כז) ונתעורב. בענין שחוב בכסוי, עין כ"ד

באור הלכה

ברבי שמעון דמקצה שרי. אפלו הכי שה' לגבי עפר שם מקצה: * ולעורב אם רשומו נכו'. ובהבי הרבה אחרונים [ש"ך ביוה"ד צ"ח סימן כח סעיף א] קצו י בשם הירושלמי וכן הכי בארתי אלהו שם בשם פמה אחרונים, וענין שם בחזושי רבי עקיבא איגר, וכן כתב השג"ח אברתהם. ואפלו אם ירצה לומר עפר קטט בכלי וקבלה הם בהוכי ודבלי עפר מלא אין מקבלין דם בכלי, משום דתנן עבדים לשם וריקה לעבודת גלולים, במבאר ביוה"ד צ"ח סימן יא גספן אין נכון ביום טוב, דכנה גספן יש להשאיר דשפא יאמרו מדהמירו לתן עפר שמע מה דודאי היה הוא ותמו' לשם כסוי: * בקרן זורית וכו'. עין שבת קכ"א עמוד ב דמשמע שם דדוקא באשפה שכתבין אין בו משום גוף של רעי אכל בשאר הקצרה לא חלקו בין אמצע לזרית, וזל פרסו דדם אין נחשב בגוף של רעי, ואם כן אף באמצע נמי אסור, וצריך עיון קצת: * אפלו דם בהמה. עין משנה ברורה. ותפנו"ן אברהם הקשה על זה טענת ש"ס ה"ח פ"ה דמקשה: 'אי הכי בחל נמי, ומשני בחל אמרי לנפר מצדו הוא צריך: והא דאמרינן ביום טוב, אלמא ביום טוב לא אמרינן לנפר מצדו הוא צריך, ובמכא דאסור לנפר מצדו ביום טוב, וכמה דתנן לומר דהש"ס מקרי ששחט בקרן זורית, דאמרינן אפלו בחל נמי, עד כאן לשונו. ועין פאה"ח רבה ומאמר מרדכי ונמתי שלום שהסיימו לתרין א' דהפגן אברהם, דהש"ס מורי בקרן זורית, וקשית המגזאברהם דאמרינן בחל נמי, מרנה, דכחל בודאי דרכו לנקות מצדו בכל זרית ולא יבן ביום טוב, כל שאין חטוף במקום עובדים ושבים אסור לנקות [ותורעם אינו פשוט כל כך, כמו שכתבתי לקשה]. ודע, דעל דלפנינו מוכח משהימת הסוגיא דאין לשחט הכוי לכתחלה ביום טוב בכל גווי, ואפלו באמצע הקצרה מקום שחולקים שם כל בני הבית, ואף דישם אין חשש בכסוי דיאמרו לנקות מצדו הוא מקשה, וכן משמע לשון ההגיה דקאמר 'אם שחטו וכו', וצריך לומר שהשם, דלא רצו חכמים לחלק בנה לענין לכתחלה, גם אינו מבאר פנת ההגיה, אם כששחט באמצע הקצרה מותר לו לכסות גם בשביל מצות פסוי לבד דלא שדך כאן בשביל הרואים, או אפשר דשביל פנת פסוי אסור בכל גווי, דלא חלקו חכמים בגורתם באינו מקום שחט, וכמו שאסרו לכתחלה לשחט בכל גווי, אלא רבא לסתיר כאן רק אם הוא נרא שיתלכלף בדרך הלובו דמותר לכסות בשביל טנוף בגדיו, וכן מצדד המגזאברהם בסוף דבריה, אלא דמלשון ההגיה אפלו דם בהמה משמע מזה דכל ששן כוי דאיכא תרתי, מצות פסוי ונקור מצדו, ומכל מקום יש לדחות, דהיא דהכחן לצדד מצדו דחושש לטנוף פליו, וספר לכסות ולכונן פם לשם מצות פסוי, מה שאין כן היכא דלא היה חושש לשביל טנוף ועקר פנתה הוא רק לשם טענה אסור אף דהרואין יאמרו דלנקות מצדו הוא עושה, כיון דהוא עצמו יודע שאין פנתו רק לכסוי, וכן נראה מהסוגיא דקאמר 'בא לפלוג' וכו', ועין בוש"י שם, וכן ראיתי במחצית השקל שפירא הוכחה לזה מזה הסוגיא, ודע עוד, דלעצמות דעמי נראה דאין לכסות דם כוי אף באופן זה שרופה לנקות מצדו אלא שיכונן עם למצות כסוי, דאם לא יבן הרי יבטל בידים המצוה, לפי הכלל דמצות צריכות כוונה, דאם לא היה מקשה כלל הלא אפשר שישאר רשומו נגר לערב לכסות, וגם דברי המגזאברהם שכתב דמברי שמכונן לנפר מצדו, פנתו גספן שיכונן עם למצות כסוי, ודע, דמבאר בגמרא שפתיב דשעטא דהגיה זו דהרי"ז סודר דהסוגיא מקרי בעפר שאינו מוכן לגמרי דמגר נעין וכהאי גוונא, עין שם וכן הוא גספן דעת הרב"ה בדקדק הפית בית א' שער ה', טוכה דסביא לה דלפי מאי דקומא לן בספוקים דיסוגיא קאי אפלו במוכן, לא קומא לן בהגיה זו:

משנה ברורה

כמו בקאן שהעפר ככר נהלש ונחפר, והוא הדין בעפר שבכלים⁸³. (ק"ל) ולפי זה אין לתחוב גר בכלי מלא עפר, אם העפר קשה קצת שנעשה גמא בתחיבתו [דאם העפר תחית, דכשיצאינו מתחור תפל, אין זה חשיב עושה גמא], ומכל מקום להוציא גר מעפר זו אר"ע ל"ב פי שנעשה גמא ממילא, ל"ח לן ב"ה⁸⁴: י"ח (צב) כוי, פרוש וכו'. ויש עוד מין כוי (ק"ט) שהוא ברקה בפני עצמו⁸⁵ והוא ספק סתם ספק בהמה, ונתכנין להו חמרי שניקים, דטענין כסוי קטנה וסלקון אסור כבהמה: (צג) מתילש וצבי. רוצה לומר, צבי הוא על התלישה, דאלו תיש הוא על הציבה, אף דגם כן חלבו אסור מכל מקום שותטין אותו ביום טוב, במבאר ביוה"ד צ"ח סימן כח סעיף ג באתרונים שם: (צד) אין שותטין אותו ביום טוב. שוקרי אי אפשר לכסות דמו עד מוצאי יום טוב, (ק"י) ושפא יתפלע בקרקע ולא יתא רשומו נגר ויבטל מצות כסוי⁸⁶: (צה) עפר מוכן. ואפלו חכינו בהרואי לשם כסוי כוי [מאירין]. ועין בפל"ח שדעוהו, דדוקא בכוי שהוא ברקה בקני עצמו, אכל כנולד מצדו מותר על התלישה, אם חכינו דהרואי מערב ביום טוב לכסויה מותר לשחט אותו ביום טוב, עין שם טעמו: (צו) מפני שהרואה וכו'. רוצה לומר, כרי שלא יטעו לחשב פי כוי מנה ודאי⁸⁷ היא מדרשו טרחה ביום טוב, (קד) ויש כח ביד חכמים לבטל מצוה בשב ואל תעשה בדי שלא יבוא לידי משול בספק פרח בקיום ויעשה: (צז) ולעורב אם רשומו נכו'. ולידין דעושי שני ימים, (קטו) צריך להמחין בכסוי עד מוצאי יום טוב שני: (צח) אפלו דם בהמה. ומשמע דכל ששן דם כוי דמותר לכסות, כיון דבאלו מצות פסוי צריך הוא לכסות משום מאוס, ושחב לא יטעו להתיר חלבו, דיאמרו מכסה הוא בשביל שלא יתלכלכו פליו. ועין במגן אברהם שמעוהו, דאין להקל בנה לכסות רק היכא שמכונן כסוי בשביל שלא יתלכלכו פליו, אכל אם מכונן רק לשם מצות פסוי, אסור. ועין באור הלכה: (צט) אם יש לו עפר מוכן, כגון שהקניס מלא קפתו עפר בסתם, כבסעוף י, (קטו) או שהכין לכסות בו צוזה, מוכן הוא גם לזה: (ק) דהרי לה בגוף של רעי וצריך לכסות. רוצה לומר, (ק"י) שדרכו לכסות⁸⁸ וכו': י"ט (קא) שחט בהמה ונתה. והוא הדין (ק"ט) כוי ונתה: (קב) ונתעורב דמם. והנה דם הסנה (ק"ט) מקרים עד כרי שאם היה בסבהמה מים היה נגר אדמומית דם הסנה - בנה בחל חבב בכסוי, ובמבאר ביוה"ד צ"ח סימן כח: (קג) בדקירה אחת. לאו ודוקא, (קכ) והכונה, שאין צריך להרבות בטלטול עפר בשביל דמי

שער הצידין

(ק"ל) מגזאברהם והגרי"ז ושי"א. ובשבת אדם מקפיק בנה: (ק"י) יורה דעה סימן כח, וזהו סתם כוי האמור בכל מקום וגם בקאן, ומה שפנין בהגיה 'מצבי ותיש', נקט מלתא דשכיחא, דגם זה יש לו דין כוי: (ק"ג) רא"ש: (ק"ד) רש"ב"א בחזרושי, וס"ס עוד: ובפסד דאפשר שיתקיים המצוה במוצאי יום טוב אם יהיה צדו רשומו נגר: (קטו) מאירי: (קטז) מגזאברהם, וכן כתב הרשב"א: (ק"ז) ואפשר נמי ונכון לכתחלה לכסות, כרי שלא יבוא אסור לדי כסוי פליו: (ק"ט) פרי הדש בשם הרשב"א: (ק"י) פוסקים: (ק"י) פרי חדש, וכן כתב במאירי:

